

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI
YIL 6, ARALIK 2020

Arş. Gör. Dr. Ahmet KARA

*Dicle Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Diyarbakır/TÜRKİYE
karaamet43@gmail.com
ORCID *

KİTÂBİYÂT / BOOK REVIEW

Eser: Konuşmalar (Mülakat-Sohbet-Anket-
Açık Oturum)

Makale Türü: Kitap Tanıtım ve Değerlendirme
Yükleme Tarihi: 01.12.2020
Kabul Tarihi: 11.12.2020
Yayımlanma Tarihi: 31.12.2020

Article Information: Book Review
Received Date: 01.12.2020
Accepted Date: 11.12.2020
Date Published: 31.12.2020

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Kara, Ahmet, "Konuşmalar (Mülakat-Sohbet-Anket- Açık Oturum)", (Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme) *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, Yıl 6, Prof. Dr. M. Orhan Okay Özel Sayısı, Aralık 2020, s. 733-739.

Kara, Ahmet, "Konuşmalar (Mülakat-Sohbet-Anket- Açık Oturum)", (Book Review) *Hikmet-Journal Of Academic Literature*, Year 6, Prof. Dr. M. Orhan Okay Special Issue, December 2020, p. 733-739.

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI
YIL 6, ARALIK 2020

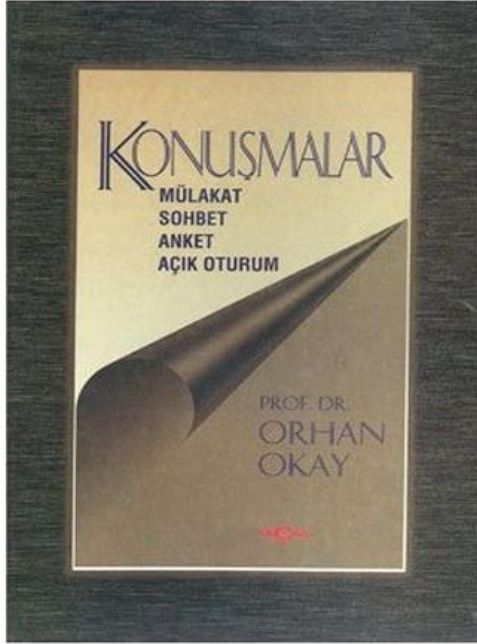
Arş. Gör. Dr. Ahmet KARA

KİTÂBİYÂT/BOOK REVIEW

KONUŞMALAR (MÜLAKAT-SOHBET-ANKET- AÇIK OTURUM)

Yazar: Orhan OKAY

Akçağ Yayınları, İstanbul, 1998, 288 s., ISBN: 978-975-3382-25-0

Prof. Dr. Orhan Okay tarafından kaleme alınan Konuşmalar (Mülakat Sohbet Anket Açık Oturum) adlı eserde Türk Edebiyatı, Türk Dili ve Eğitim gibi birçok farklı alanda ortaya konmuş kıymetli tespitler bulunmaktadır. Türkçe olarak hazırlanan ve hocanın değişik mecralarda dile getirdiği 35 başlıktan oluşan konuları içeren bir eserdir. Bu başlıklar hakkında sırasıyla bilgiler verilerek kitabın muhtevasının aktarılması planlanmaktadır. Öncelikle bu başlıklar sıralanacak ve teker teker ele alınacaktır.

- 1- Orhan Okay'la Edebiyat Üzerine
- 2- Orhan Okay'la Yeni Türk Edebiyatı Üzerine
- 3- Edebiyatımızın Teorik Meseleleri ve Metod
- 4- "Tenkitçi, Sanatkara Yol Gösterici Bile Olsa, Önce Sanat Vardır"
- 5- Prof. Dr. Orhan Okay'la Şiir Üzerine Sohbet
- 6- "Şiirin Esası Gelenektir"
- 7- Orhan Okay ile Garip Şiiri Üzerine
- 8- Prof. Dr. Orhan Okay ile Poetika Üzerine
- 9- Necip Fazıl'ın Şiiri Nedir, Ne Değildir?
- 10- Doç. Dr. Orhan Okay ile Necip Fazıl Üzerine Bir Sohbet
- 11- Prof. Dr. Orhan Okay ile Necip Fazıl ve Şiiri Üzerine Bir Sohbet
- 12- Sanatkar ve İslam Davacısı Necip Fazıl

- 13- Mehmet Akif'in Düşünce ve Sanatı
- 14- Prof. Dr. Orhan Okay ile Mehmet Akif Üzerine
- 15- Orhan Okay ile Beşir Fuad Üzerine
- 16- Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi
- 17- Edebiyatçı Orhan Okay ile Dil Üzerine Sohbet
- 18- "Bir Millet'in Dili Varsa O Topluluk Millettir"
- 19- "Dilimiz bir galat-ı meşhur olmuş"
- 20- Orhan Okay ile Dil Üzerine Sohbet
- 21- Yabancı Dil ile Eğitim ve Kimlik Meselesi
- 22- "Yabancı Dil ile Eğitim Sömürge Eğitimidir"
- 23- Doç. Dr. Orhan Okay ile Mülakat: Milli Kaynaklara Yönelme
- 24- Okuma Üzerine Sohbet
- 25- Dergiler Üzerine Soruşturma
- 26- Taşralılık Üzerine Soruşturma
- 27- Hayırdır İnşallah
- 28- Prof. Dr. Orhan Okay ile Eğitim Üzerine Sohbet
- 29- Prof. Dr. Orhan Okay ile Çapa Yüksek Öğretmen Okulu Üzerine Bir Konuşma
- 30- Prof. Dr. Orhan Okay ile Mülakat
- 31- Prof. Dr. Orhan Okay ile Söyleşi
- 32- "Erzurumlu Klasik Taşralı ve Şehirli Kültürü Temsil Ediyor"
- 33- Prof. Dr. Orhan Okay ile Erzurum Üzerine Sohbet
- 34- "Bulduğum her ipucu beni heyecanlandırır"
- 35- Prof. Dr. Orhan Okay ile Eski İstanbul ve Anadolu'daki Ramazanlar Üzerine Konuştuk

Orhan Okay'la *Edebiyat Üzerine* adlı ilk mülakatta edebiyat üzerine genel bir tanımlamadan, İslâmî edebiyatın ne olduğundan ve İslâmî eserlerin neye göre sınıflandırıldığından söz edilmiştir. Bu başlıklara kısaca değinmek gerekirse edebiyat tanımıyla ilgili Orhan Okay'ın ifadeleri şu şekildedir: "*Bir duygu veya düşüncenin, maddi bir malzemedan veya ses yahut sözden faydalanmak suretiyle, heyecan ve hayranlık uyandıracak şekilde ifadesi. Bu tarifi edebiyata intikal ettirmek istersek, maddi malzeme... sözlerinin yerine "dil"i koymamız yetecektir. Yani duygu ve düşünceleri, okuyucu üzerinde heyecan ve hayranlık uyandıracak şekilde dille (yahut sözle) ifade sanatıdır edebiyat.*" Bundan sonraki tanımlamalarda İslâmî edebiyat üzerine tanımlama yaparken öncelikle millî edebiyattan bahsetmiş ve milli edebiyatın sınırlarını "*Türk tarihinin her devrinde, dilimizin tarihî ve coğrafi her gelişme safhasında, her çeşit konuda, resmi sınırlarımızın içinde yahut dışında, en güzel Türkçe ile yazılmış ve edebi değer taşıyan her eser millî edebiyat çerçevesi içine girer*" şeklinde ortaya koymuştur. İslâmî edebiyat üzerine yapmış olduğu tanımlamada ise bir eserin ilk etapta edebî bir çalışma olup olmadığına karar verilmesi gerektiği ve daha sonrasında eğer İslâmî bir içerikten oluşuyorsa bu eserin İslâmî bir eser olarak kabul edilebileceğini ve Nedim'in o şuh, günahkâr eda taşıyan gazellerinin bile İslâmî edebiyat içerisinde olduğundan söz etmektedir. Sanat eserinin İslâmî oluşunun sanatkârın ruh yapısından tabii olarak geldiğini ifade etmektedir.

Orhan Okay'la yapılan ikinci konuşma *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine*'dir. Bu kısımda ilk olarak yeni Türk Edebiyatı isminden bahsedilip daha sonra edebiyat tarihimizle alakalı bilgiler aktarılmıştır. Metin şerhi ve tahlilinin nasıl olması gerektiği hakkında bilgiler vererek Türkiye dışında yaşayan Türklerin meydana getirdiği Türkçe eserler hakkında bir değerlendirmede bulunulmuştur. Yabancı dil öğretiminin değil yabancı dille eğitimin karşısında olduğundan söz ederek yabancı dille eğitimin dili tehdit edeceğini söylemiştir. Mesnevi türünün ve Türk halk hikâyeciliğinin günümüz Türk hikâyeciliğine etkisi hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü konuşma ise *Edebiyatımızda Bulunan Teori Meseleleri ve Metot* hakkında olup bu bölümde geçmişten günümüze edebiyatımızdaki teori konusuyla alakalı bilgiler aktarılmıştır. Kitabın dördüncü bölümünde "*Tenkitchi, Sanatkara Yol Gösterici Bile Olsa, Önce Sanat Vardır*" isimli başlıkla bir eserin nasıl eleştirilmesi gerektiği ve tenkit yapılırken ne şekilde olması gerektiği hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Orhan Okay tenkitle alakalı şöyle demektedir: "Tenkidin fonksiyonuna gelince, o evvela eserle okuyucu arasında bir yorumcudur. Onun gösterdikleriyle eseri anlamada önümüze geniş ufuklar açılır."

Beşinci bölümde *Orhan Okay İle Şiir Üzerine* adlı başlıkta şiirin ne olduğu ve şiir üzerine genel bir tanımlama yapmaya çalışmıştır. Altıncı bölümde *Şiirin Esası Gelenektir* adlı konuşmada şiirde geleneğin önemli bir yere sahip olduğunu ve "*Osmanlı cami mimarisinde Sinan neyse, şiirde de divan geleneği odur.*" ifadesini kullanmaktadır. Gelenekten yararlanan şairler ve edebî eserlerde milli olmak hakkında görüşlerini belirtmiştir. Yedinci bölümde ise *Orhan Veli ve Garip Şiiri* üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Orhan Veli'nin şiiri ve onun şiirlerinin nelerden etkilendiği ayrıca garip şiirinin ortaya çıkması, oluşması ve etki alanlarıyla alakalı bilgiler verilmiştir. Sekizinci başlık *Poetika* üzerine yapılan bir konuşmadır. Bu kısımda poetikanın Türk şiiri üzerindeki etkisinden söz edilerek poetika ve şiir hakkında düşünceler ortaya konulmuştur. Orhan Okay, poetika ile ilgili şu ifadelerle yermiştir: "Efendim, poetika tenkit demektir. Tenkit olmazsa ilerleme olmaz. Tenkit, bir bakıma sanat eserinin seyirci, dinleyici tarafından idrak edilmesi demektir. Sanatkâr eserini hiç şüphesiz önce kendisi için yapıyor. Fakat meşhurdur, "müşterisiz metâ zayıdır". Öyleyse biraz da, başkaları görsün, dinlesin, seyretsin, okusun diye yapıyor. İşte seyirciyi, okuyucuyu temsil eden, biraz da sanattan anlayan kimsedir. O zaman poetika önemlidir diye cümlemizi noktalayalım."

Eserin dokuzuncu başlığı ise Necip Fazıl'ın şiirleri ve onun şiirlerinin ne olduğu hakkındadır. Orhan Okay, Necip Fazıl'ın şairliğini onun üç şiiri üzerinden değerlendirir ve şöyle açıklar: "*Necip Fazıl'ın şairliğinde üç şiir, yapıları, yazılış tarihleri ve muhtevalarıyla birer merhale teşkil ederler. Bunlardan ilki Kaldırımlar'dır. Bu şiiri ihtiva eden kitabında yahut ona yakın yıllarda yayınladığı şiirlerinde büyük şehirde bir yalnız adam silueti gösterir. Bu, aynı zamanda sanatında ferdiyetçiliğinin de işaretlerinin taşıyan bir devresidir. Kaldırımlar'a kadar yazdıklarını bir hazırlık devresi olarak kabul edelim. Burada nispeten tabiata açılan, yumuşak, kadına ve aşka temayül eden şiirlerin yanı sıra, Necip Fazıl'ın hemen bütün şiirlerine yaygın bir tema da başlamıştır. Bu temayı tek bir kelime yerine, aynı manayı verecek birkaç kavramla ifade etmek isterim:*

patetik, hailevi, lezzeti acıda bulan hatta biraz marazi diyebileceğimiz duygular. Kaldırımlar'dan önceki şiirlerinde bu duyguları verenlere birkaç örnek vermek gerekirse Gece Yarısı, Ölünün Odasında, Çan Sesi zikredilebilir. Kaldırımlar'dan sonra ise bu duygu, bu tema zirvededir. Verebileceğimiz pek çok örnekten birkaçıyla iktifa edelim. Otel Odaları, Tabut, Gözler, bacalar, Yağmur, Noktürn, Takvimdeki Deniz, Ne İleri Ne Geri vs. İkinci nirengi noktasını oluşturan şiir Senfonya'dır. Yani şimdi Çile adıyla bilinen şiir. Bu 1938'de parça parça, 1939'da bütün olarak çıkar. Bu şiirde, Kaldırımlar'ın Necip Fazıl'ından izler yoktur demek mümkün değil. Aynı yalnız adam, aynı ben. Ancak bu insan şimdi, kâinatın bütün ıstıraplarını kendi üzerinde hisseder. Bütün insanlığın yükü bu tek insanın omuzlarındadır. Bunda, İslâm inancının, kâinattaki bütün varlıklara mukabil insana verdiği yük kavramını düşünebilirsiniz. Çünkü şiiri yazdığı tarihten bir müddet evvel, 1934'te tanıdığı Nakşibendi şeyhi Abdülhakim Efendi'nin, kendisi üzerindeki tedrici tesiri onu İslâmî konulara yaklaştırmaktadır. Fakat Senfonya, İslâmî olmanın yanı sıra veya onun da ötesinde genel olarak dinî ve metafizik bir karakter taşır. Senfonya ile üçüncü devresinin işaret taşı olan Sakarya Destanı arasındaki on yıl, Necip Fazıl'ın şiir kronolojisine göre verimsiz bir devredir. Bu on yıllık devre içinde yazdığı, yayınladığı şiirlerinin sayısı 13'tür. Bunların bir kısmı Kaldırımlar, hatta daha önceki devrelerinin duygu izlerini taşır. Pek az ihtimal vermekle beraber, daha önce yazılmış fakat neşri gecikmiş şiirler olduğu intibahını vermektedir. Nihayet üçüncü devre, toplum ideallerinin, kalabalıkların önüne geçerek haykırılmasını temsil eder. Sakarya Destanı bu devrenin kanaatimce en lirik örneğidir. Burada, yapmış olduğum tasnifin kronolojik bir tesadüfünü de hatırlatmak isterim: Merhaleler olarak kabul ettiğimiz her üç şiir de onar yıllık aralarla yazılmıştır. 1928, 1938 ve 1948".

Onuncu başlık Necip Fazıl'ın o dönemki bazı şairlerle karşılaştırılması, onun Millî edebiyatı nasıl yorumladığı ve Cumhuriyet Dönemi şiirinde Necip Fazıl'ı farklı kılan hususiyetlerin neler olduğu hakkında bilgiler verilmiştir. On birinci bölümde yine Necip Fazıl'ın kim olduğu ve onun şiirleri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. "Sanatkâr ve İslâm Davacısı Necip Fazıl" adlı on ikinci başlıkta Orhan Okay Hoca'nın onun şairliğinin üç merhalesinden bahsettiğini ve bunların spiritüalist, metafizik ve içtimai olarak isimlendirildiğini aktarmaktadır. Ayrıca Necip Fazıl'ın şiiri ve şairliği değerlendirilerek onun şiirleri üzerine yapılan ve yapılması gereken çalışmalardan bahsedilmiştir. Çalışmanın on üçüncü başlığı Mehmet Akif'in düşünce ve sanatı üzerinedir, burada Mehmet Akif'in şairliğinin ilk yıllarından ve ortaya koyduğu eserlerden hareketle yaşamış olduğu dönemin de değerlendirilmesi yapılarak onun düşünce dünyası hakkındaki görüşler belirtilmiştir. Mehmet Akif'te millî ve İslâmî edebiyatın yeri ve onun tasavvufi düşünceye bakışı konusunda bilgiler aktarılmıştır. On dördüncü başlık yine Orhan Okay Hoca'nın Mehmet Akif üzerine yapmış olduğu değerlendirmeler üzerinedir. On beşinci başlık Beşir Fuad üzerine Orhan Okay Hoca tarafından yapılan değerlendirmelerdir, hocanın Beşir Fuad'la alakalı bir çalışma yapmaya neden karar verdiği, onun hakkında "İlk Türk Pozitivist" demesinin sebepleri ve Beşir Fuad'ın etkilendiği kişiler ve etkilediği kişiler hakkındaki görüşleri ortaya konmuştur.

yapmış olduğu açıklamalar yer almaktadır. Kitapta yer alan son başlık ise eski İstanbul ve Anadolu'da Ramazan ayı üzerine yapılan bir konuşmadır. Çocukluk ve öğrencilik yıllarını İstanbul'da geçiren hocadan, eski İstanbul ve o zamanlardaki Ramazan ayları hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Daha sonra ise Anadolu'da ve özellikle Erzurum üzerinden Ramazan ayı üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Sonuç olarak bu eser baştan sona okunduğunda Orhan Okay Hoca'nın edebiyata olan bakış açısı, yaptığı çalışmalar hakkındaki genel değerlendirmeler ve bunların dışında çeşitli konularda hocanın görüşlerini içeren bilgiler içermektedir.